

Brașov, 29 Noemvre v. 1890.

Dacă ne vedem siliți a reveni
ađi la demonstrația din Clușiu în
contra reprezentărei „Nuntee din
Văleni” nu o facem pentru-că
acesta ar fi în sine vre-o cauză
așa de importantă, ci pentru-că
șovinistii din Clușiu prin pățimașă
loră purtare față cu tinerii demon-
stranți și cu publicul român, au
ridicat-o la rangul unei cauze
celebre pentru aprețierea rapor-
turilor sociale dintre Maghiari și
Români.

Scimă că tinerii români din
Clușiu avură curagiul a da es-
presiune viuă disgustului loră față
cu o turpitudine literară, cum este
piesa din vorbă. Ei au demon-
strat în potrirea reprezentărei a-
cestei piese prin fluerături și au
fost în drept a-o face.

Ne aducem aminte, că pe
scena aceluiași teatru din „A-
tena modernă” kulturegyletistă,
s'au fost aruncat altădată din
partea publicului și ouă clocite și
cununii de cépă — o demonstra-
țiune multă mai sântibilă — și
totuși nu s'a mai făcut atâta
svon în foile unguresci și nu
s'au pornit urmării atâtu de
grozave.

În cazul de față însă șovi-
niștii nu numai că au inscenat
contra-demonstrațiunii, dér insistă
chiar ca să se pedepsescă tine-
rii români pentru bunul gust,
ce l'au manifestat, fluerându o
piesă fără de nici o valóre, de
care, cum ne spune ađi una din
foile clușiene, i-s'a „urit” a-
cum și publicului maghiar din
Clușiu.

Conduși totu de idei dușmă-
noșe în contra Românilor, șovi-
niștii din Clușiu nu și-au mai dat
silița să cerceteze cu sânge rece
dăcă în adevăr Români au drep-
tate ori nu față cu tendințele pie-
sei și cu valórea ei literară; ei au

pus demonstratiunea tinerilor
noștri, care n'a fost pregătită, ci
spontaneă, pe răvașul urei loră de
rassă, susținđu, că ei au voit să a-
tace teatrul și publicul maghiar.

Au pus la cale o rigurosă
cercetare la poliția, citându 22 de
persóne și au deținut la poliția
trei tineri români în contra ș-lui
193 alú legeri penale.

Înainte însă de-a se pronunța
sentința, spiritele universitarilor
unguri ațitate de presa șovinistă
au anticipat-o, bombardându cu
petri ferestrele unui onorabilu preot
despre care s'a susținut, dér nu
s'aputut dovedi, că ar fi pus la
cale demonstrațiunea.

Și acesta faptă „cavalerescă” a
unor tineri rătăciți o declară
foile din Clușiu ca simplă „de-
monstrațiune”, în timp ce fapta
tinerilor români, care s'a miș-
cat numai între marginele li-
cite, o timbrăză ca un „scandalu
rușinos”.

Nimicu nu pôte dovedi în mod
mai eclatant aberatiunea sântului
de dreptate și umanitate, ce și în
acest casu a fost provocat prin
ațitările foilor șoviniște, ca acelu
vandalism al unor tineri un-
guri, pe cari acum nici ei nu
mai pot susține.

Pôte că publicul maghiar
din Clușiu, căruia însuși i-s'a urit
de „Nunta din Văleni”, se va con-
vinge din acestu incidentu rușină-
toru pentru elu, pe care parte a
fost demonstrația nevinovată și
care parte a provocat „scandalu”.

Până atunci însă trebuie să
constatăm cu cea mai mare in-
dignare, că unelirile fără de con-
știință ale gazetarilor unguri au
făcut și facu totu mai nesupor-
tabile nu numai raporturile politice
și naționale, ci și cele sociale între
Maghiari și Români.

DIN AFARĂ.

Parnell în situațiune critică.

Se comunică din Anglia, că partida
home-rule s'a împărțit în două părți,
una mai mare, care tinde a contracta
cu Gladstone și cu partida liberală și
alta mai mică, care aderă pe lângă
Parnell și care rămâne și mai departe
sub conducerea lui. Scisiunea s'a în-
timplat așa, că după-ce Gladstone a
declarat hotărît, că nu intră cu ei în
pactări până le va fi Parnell conduc-
toru, — deputații au ținut o confe-
rință. După discusiuni șgomotóse, 46
de deputați au părăsit sala conferenței
și au intrat în o sală laterală, unde au
ținut o conferență deosebită. În această
conferență s'a hotărît, ca Parnell să fã
lipsit de titlul de conducător și în lo-
culu lui imediat s'a ales Justin Mac
Carthy. S'a ales mai departe o comi-
siune, care fã incredință cu continua-
rea pertractărilor dintre partid și Glad-
stone. După cum se afirmă, Gladstone
când fã informatu despre rezultatul
conferenței, a esclamat: „Mulțamită
Domnului, „home-rule” e salvat.” Par-
tidul anti-parnellianu are intențiunea
să emită unu manifestu cătră poporul ir-
landesu.

Deputații rămași pe lângă Parnell,
după ce majoritatea a eșit din partid,
au luat o resoluțiune, în care și-au es-
primitu părerea de rău față cu Glad-
stone, care evită a-și declara opinia și
atitudinea sa într-o formă mai hotărîtă,
și l'au declarat pe Parnell ca condu-
cător al partidului și mai departe.

Din Olanda.

Regina regentă în fața celor
două corpuri legiuitoare unite a prestat
jurământul ca regentă și tutoră a re-
ginei minore. Majestatea Sa, cât și in-
tréga asistență erau în mare doliu. Re-
gina regentă a pronunțat, cu adencă
emoțiune, formula jurământului de fide-
litate cătră Regina.

Mica regină Wilhelmina a Olandei,
domnesce sub regența mamei sale și sub
tutela unui Consiliu burgesu, compus

din 3 persóne: Goldstein van Olden-
ler, Brienon van de Groote Lindt și un
membru al camerei D-lu Roell.

Aplanarea conflictului dintre Patriarh
și Pórtă.

Conflictul ivit în timpul din urmă
între patriarhul grecescu din Constan-
tinopol și Pórtă pare a fi delaturat.
În această privință să scriu următoarele
din capitala Turciei: ministrul preșe-
dinte gracescu Delyannis și Ambasad-
orul Greciei în Constantinopol, au ob-
ținut atâtu din partea Porții cât și
din partea Patriarhului concesiuni în
acest conflict.

Guvernul grecescu atrase atențiunea
Patriarhului asupra împregiurării, că
Grecia în momentul de față, nu ar puté
aduce jurtfe financiare, pentru a veni
în ajutorul clerului mirénu al bi-
sericii ortodoxe, scos din activitate, ér
pe de altă parte prin o continuare a
conflictului bisericescu, s'ar vătămă in-
teresele grecesci, căci în Macedonia și
Albania, creștinii neelin se adresară
preoților români, bulgari, și serbi, prin
ceea ce s'ar obținé contrarul nisun-
țelor Patriarhului. D-lu Delyannis a
fost lădat de diarele turcescu oficiose
pentru procederea pacnică în această
cestiune.

Cabinetul grecescu ar voi a ob-
ținé unu rezultat definitiv din partea
Porții în această cestiune, mai înainte de
a răspunde la interpelațiunea anunțată
deja de cătră conducătorul partidei ra-
dicale D-lu Ralli.

SCRIILE DILEI

Demonstrațiune contra arangiatorului
scandalului teatral. Sub acestu titlu „Ko-
lozsvár” publică următoarea scire, care
aruncă deplină lumină asupra uneltiri-
lor foilor maghiare: — „Mergendu
vestea, că scandalul de deunăđi din
teatru a fost pus la cale de preotul
Vasiliu Podóba, o parte a tinerimei clu-
șiene și-a manifestat indignarea ei, con-
tra ațitătorului tinerimei române. Eri
séra la 9 óre a plecatu o cétă, în care

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

Primul amor al lui Cavour.

Comunicat de Camil B....

Intemeiatorul unității statului ita-
lianu, renumitul bărbat de statu Cam-
illo Cavour, forméza una dintre cele
mai interesante aparițiuni ale seculului
acestui, nu numai din punctu de vedere
istoricu, ci și din punctu de vedere al frii
curat omenescu. Mórtea lui prea timpuriă,
după o luptă consumătoare, urmată cu-
rându după ce-i zimbise succesul, dete
amintirei lui unu caracteru dramaticu.

Biografia s'a ocupat multu cu el,
s'au publicat cuvântările lui, corespon-
dența lui și chiar cele mai neînsemnate
date din cariera lui politică. Dacă nu
s'a făcutu totu asemenea și cu viața lui
privată, cauza a fost ipsa de materialu
autenticu, pentru-că familia marelui bă-
rbat de statu a întârđiat multu cu pu-
blicarea documentelor, ce le-a avut la
dispozițiune. Nu de multu a apărut
îns unu volumu sub numirea „Cavour
avant 1848”, care se ocupă cu juneța
lui Cavour; capitolul intitulat „Necun-
noscuta” tractéza despre primul său

amoru. Estragemu din acelu capitolu in-
teresantu următoarele:

Camillo încă nu implinise douăzeci
de ani, când făcu cunoștință cu o fe-
meiă, care avea de aci înainte să eser-
cite o mare influință asupra vieții lui.
Numele acelei femei nu se afla citat în
cartea întregă nici o singură dată și
cumcă ea a fost frumósă, spirituală și
de familiă aristocratică ne lasă auto-
rulu numai să o ghicim. Acestu mis-
teru își află esplicarea în împregiurarea,
că „necunoscuta” era măritată. Ea trăia
la părinții ei, când în Milau, când pe
proprietatea părintescă, și pare, că a
fost ceva mai în vârstă decâtu Cavour.
Nu se șie hotărît pentru ce se nume-
sesce ea nefericită, însă din puținele
alusțiuni ale lui Cavour se pare, că elu
a fost încât-va de vină la restriștele ei.
Probabilu, că familia ei era supérată
pentru relațiunile, ce le întreținea cu
junele bărbat și acesta va fi contribuit
ca petrecerea ei în casa părintescă să-
fi nesuferită.

Cei doi îndrăgiți se întâlniseră pen-
tru prima óra pe la sfârșitul anului
1830. Din simpatia, ce o manifesta unu
față cu altul, încă nu se puté prevedé

marea pasiune, ce avea să-i cuprindă
mai târđu. Scurta despărțire, ce urmă
după prima întâlnire, stémpără simțirile
amândurora și se părea, că destinele
loră aveau să se despărță pentru tot-
deuna. Numai după patru ani întem-
plarea aprinse din nou pasiunea și de
astă dată până la văpaia cea mai înflă-
cărată. Cavour raportéza despre acesta
în diarul său:

„De vre-o doi ani nu mai primi-
semu nici o scire directă dela necunos-
cuta mea. După ce imi răspusesse la
scrisórea, prin care-i esprimați condo-
lențele mele pentru nefericire; ce o ajun-
sesse, densa nu mi-a mai datu nici unu
sémnu de viață. Șciamu, că ea își sta-
bilise domiciliulu în Milau și că era
totu bolnavă și suferindă, dér nimicu nu
nu mă îndreptăția a crede, că ea se
mai cugeta la mine. I păstram o gin-
gașă suveniru și regretam adese-ori, că
împregiurări nenorocite m'au împiede-
catu a intra în relațiuni mai intime cu
densa. Tóte dorințele mele se mărgi-
niau numai la aceea, ca să o mai re-
vedu odată pentru a-i puté consacra o
amicițiă sinceră și desinteresată. Îns
ceriulu decise altfelu.

Intr'una din zile, primii la Grinzane
un biletu scrisu de o mână mie prea
bine cunoscută, prin care imi comunica,
că ea petrece în Turinu și că doresce
să-mi vorbescă. Nu pot descrie sensa-
țiunile ce mă inundară la cetirea ace-
lor șire. Necunoscința motivelor, care
îndemnaseră pe necunoscuta la acestu
pasu, mă chinua multu. Voit'a ea óre
numai să mă lămuresc asupra purtării
sale de mai înainte și în urma acesta să
stabilésc o relațiune de simplă amici-
țiă, ori dórá se află și ea sub farmeculu
pasiunii, în contra căreia ne luptaserăm
atâtu de multu? Credeam, că voiu puté
afla din biletulu ei o tineréță prea grea
de suprimat; însă acesta puté fi și
numai o amăgire din parte-mi, pentru-că
în scrisórea ei nu se afla unu singuru
cuvântu, ce ar fi semnalat o schimbare
în favorul meu. Nu mă mai puteam
stăpâni.

Mă deciseu să plec la momentu
și am lăsatu celu puținu cincideci de
afaceri nerolovite, pentru-ca pe lângă
tótă căldura cea mare a verei să plec
îndată la Turinu.

Fără a mă mai opri undeva, am
ajunsu după opt óre la Turinu. Gră-

erau vr'o 60 de inși, se caute locuința acestui om mic. După îndelungate căutări au dat de casa lui, aici au aranjat un tâmbălu cu mirlăituri, sbierături, și fluerături și apoi au spart cu pietri toate ferestrele omului mic. Demonstrații i-au strigat îndelungate „Abzug“ și după aceea s'au retras în liniște. Poliția a ajuns târziu la cunoștința demonstrației, așa că până a ajuns afară poliția pedestră și călăreță, demonstrația s'a sfârșit. (Lucru ciudat că călăreții au umblat pe jos. — Trad.) Poliția a prins pe vr'o câți-va dintre demonstrații, cari au dovedit a fi studenți universitari. Li-au însemnat numele și astfel vor fi citați la ascultare. La deșce ore a fost liniște. Poliția a pus o strajă îndoită la locul acela până la meșul nopții. Cercetările le va conduce Deák Pál. Față cu lucrul acesta avem două observații și anume: întâiu, că nu aprobăm în general astfel de turburări de stradă, măcar să fi fost chiar provocate, ca în casul de față, și alu doilea, că Podoba e un om cu multă mai mică atitudine la minte, cât și la influență, decât se i-se dea o importanță ore-care. Nu trebuie ajutat în ninsușele sale de a apara om mare, prin aceea, că cineva se se manie pe el.

Efectul reprezentărilor „Nunții din Văleni“ asupra publicului maghiar din Clușiu n'a fost așa de strălucit cum făceau a se crede reclamele foilor unguresci și cu totă animositatea desfășurată în contra demonstrației tinerimei, étă cum descrie „Kolozsvar“ dela 10 Dec. impresiunea ce a făcut o a treia reprezentația a piesei asupra ascultătorilor:

„Eri s'a predat dice „Kolozsvar“ — „Nunții din Văleni“ în teatru, care a fost îndesit de public. Predarea ei a mers destul de iute, pe lângă toate acestea abia s'a sfârșit la orele 10^{1/2}. Scenele romantice îngremădite una peste alta, le-a urit publicul și abonenții lojei duple, cari au ascultat drama acésta de două-ori în răstimp de 4 zile, nu au primit o bucurie, fiindu-se mă de principiul, că „și din ceea-ce e bun decât e mult, strică.“ Eri din ce e rău tocmai că strică. Acuma nu a aplaudat publicul așa des pe actori, cari au jucat cu o paciință demnă de recunoștință. Sperăm, că acuma îi vor da pace pe un timp „Nunții din Văleni“.

Din Mehadia i-se scrie „Luminătorului:“ In 5 Decembrie nou a fost alegerea de medic comunal în Mehadia și candidatul român a intrunit 27

voturi (comunele Globureu și Jablanița), ér *jidanulă, care nici diploma nu are, 90 voturi, tote romănesce.* Unde sunt preoții cu influența, unde-i comunitatea de avere etc? Așa rușine nu ne-a făcut înoă poporul, de aceea ne rugăm a ne trimite raportul detaliat despre alegere și numele votanților, ca să-i cunoșcem și să-i judecăm după cum sunt vrednici. Pentru ce se-i mai creșcă omul copilul? Eci nici în comună nu mai pte încăpă de jidovi și însuși Românii dau pită jidovului și nu fiului lor. Nu-i episcopu, nu-i morală, nu-i nimic, pe lângă afurisita mitănciă.

„Meșterul Manole“. Cetim în „Neue Freie Presse“, că la dorința exprimată de Regina Romăniei, poetul dramatic Wilhelms Warteneck, a plecat la Bucuresci, pentru a se consulta cu înalta poetă asupra punerii pe scenă a tragediei „Meșterul Manole“, care se va reprezenta în curând pe scena teatrului Curtii dela Viena.

Tratatul comerțului Germano-Austriac. Se scrie din Viena, că divergența de vederi s'ar fi ivit între delegații austriaci și cei unguresci, relativ la mai multe puncte ale negocierilor comerciale cu Germania.

„Nunții din Văleni“ în teatrul din Clușiu.

Clușiu, 8 Decembrie.

II.

Am arătat, că piesa, despre care vorbim, nu este nici decum un produs dramatic de valoare. Din contră totu ce se petrece într'ensă este neatural, nelogic, neestetic și neetic, încât îi însuflă disgestu, te respinge și nu te atrage. Și cu toate acestea teatrul din Clușiu a fost plin de lume, care a „aplaudat“, cum raportază foile maghiare. Curiosu lucru, aici se sustin piese, cari în alte părți cad! Critică dramatică aici nu este, si decât s'a adunat atata public este a se mulțumi mai multu alarmării foilor maghiare, cari scriau, că tinerimea română vrea să dea o dovadă despre „nematuritatea“ ei, fluerându piesa.

Ei bine, de ce s'a temut n'au scapat. Indată ce s'a ridicat cortina fluerăturile și strigătele desaprobatore ale spectatorilor români au dat să se întelégă, că ei se sântu ofensați prin reprezentarea piesei scandalose. Vre-o 5 minute a durat acésta manifestație de desaprobatore. După aceea cortina, care fusese lăsată jos, éraš și ridicată și jocul s'a continuat în deplină liniște pe lângă aplausele publicului maghiar, pe care chiar foile sale îl acuză că nu

părtinesce produsele dramatice. Dér fiind, că nisece tineri români au dat expresiune nevinovată sémțului lor bun, îndată au fost gata de a face contra-demonstrare auzându-se chiar strigăte de „Jos cu Valahii.“

Cu indignare am înțeles, că trei tineri români au fost escortați cu forța la poliția în séra aceea și au fost batjocuriți de slugile orașului, dela cari chiar primară ghiolduri și lovituri, așa că unuia și acuma i-se vedu urmele la o mână. Acești tineri au fost deținuți timp de trei ore. Și acum e vorba să fiă pedepsiți în urma unui paragraf al statutului polițienesc, care opresce purtarea scandalosă înainte publicului adunat în teatru. Dér ore Românii, decât se duc în teatru, nu fac parte întregitoare din public, sânt ei extra muros? Apoi fiindu acolo ca spectatori n'au și ei drept de ași da expresiune aprobărei sau desaprobatărei lor prin strigare și alte semne?

Demonstrația tinerilor români n'a fost îndreptată nici în contra publicului maghiar, nici în contra teatrului, ci numai în contra admiterei unei piese așa de scandalose. Nu cumva sânt ei pentru acésta revoltanți. A da expresiune unui cuget general, unui simțământ în contra unei piese, au prin fluerături, au prin strigări de desaprobatore, toate aceste sânt admise într'un teatru. Numai aici nu s'nt, căci este ș-u statutar, de care cu toate acestea, n'a sciut nimeni până ce n'a fost vorba de o demonstrație romănescă.

In ce privese insultele celor trei diare de aici, la adresa Romănilor peste tot și în deosebă la adresa bătrănilor, susțindu că aceștia au sumuțat pe tineri ș. a. avem simplamente a constata, că mulți dintre bătrăni regretă, că nu s'a înscenat o demonstrație premeditată și generală, ca să se scie publicul, care a fost atunci în teatru, cumă există regule literare și dramaturgice generale, sânt concepte estetice generale, dér și tăriă romănescă în patul culturii, cari nu se pot șterge prin contra demonstrații.

In fine amintim, ca curiositate, că publicul din Clușiu Sămbătă séra la a doua reprezentația a „Nunții din Văleni“ avu plăcerea a se bucura de-o contra-demonstrare prin fluerături, înscenată de către elevii școlei agricole dela Clușiu-Monostur. Poftim gustu, a dovedi prin fluerat, că 'ți place o piesă teatrală! Ceva rar în istoria culturii teatrală.

Suntem curiosi a sci decât flueratul contra-demonstrantă cade și el sub § 20 alu statutului polițienesc, ori nu?

Interogatoriul la poliția-

Marți, în 9 Decembrie n., s'a ținut la poliția din Clușiu pertractarea în cauza fluerării „Nunții din Văleni“, la care au fost citate 22 persoane. Foile unguresci din Clușiu raportază despre acésta pertractare următoarele:

Dintre acușai: *Macedon Feti*, candidat de profesor, a veduț numai, că pe colegul său Ioan Radu, fiindcă vorbia cu el împreună romănesce, l'au luat poliștii și l'au dus.

După „Erdélyi Híradó“ și „Kolozsvar“ *Iosif Antal*, jurist, dice, că n'a făcutu nimic, ba încă a admoniat pe Szakács István să nu facă larmă. *Nicolau Tamaș* jurist, a intrat tocmai atunci, când sgomotul era pe sfârșite. *Anani Lungu* dice, că n'a luat parte la nici o demonstrație. *Lucian Barbu* n'a veduț cine face sgomotu, s'a pomenit numai, că poliștii iau de lângă sine pe un amic alu său, și-l duc. *Aurel Bărsan* n'a demonstrat, ci numai a risu, veduțu ce bine a succesu flueratura. *Nicolau Bogdan*, jurist recunoșce, că neplăcându-i piesa, a fluerat și a strigat „abzug“. Nu-i pare rău de ceea ce a făcutu, deore-ce crede, că demonstrația a fost necesară. *Ilariu Rusanu*, jurist, n'a luat parte la demonstrație. *Romulus Popu* recunoșce,

că și el a luat parte la demoneștiune. *Simeon Tamaș* a fost în aceeași lojă cu Podoba, dér dice, că nici unul din aceea lojă n'a demonstrat.

Dintre martori: un bătrân, care nu vede bine, mărturisă că doi tineri din jurul său au fluerat și au făcut larmă când s'a ridicat cortina. Martorul Löw Dezső a auzit strigându din loja a treia din stânga: „acesta este cavalerismul unguresc“, „Zsoz ku jél“, dér pe cei ce au strigat nu i-a putut cunoșce. Podoba încă era acolo. — Páska Zoltán a veduț pe Vasile Podoba în loja a 3-a din stânga împreună cu alții, pe cari nu-i cunoșce; a auzit din acea parte strigându-se, dér că cine a strigat nu scie. — Molnar Benedek a auzit și a veduț pe Romulus Popu strigându „abzug“ și pe Ioan Nicora fluerându, a auzit demonstrația-nu-se în loja a 3-a din stânga. Asemenea lui Molnar au mărturisit și Habos Gyula, Balázs Iósef, femeia Nyiregyházi și Balogh Iósef.

Urmă în fine pleoaria avocatului *Dr. Isac*, care condamnă atât atitudinea presei din Clușiu, cât și direcțiunea teatrului. Românii încă au făcut parte din public, prin urmare nu se pte dice despre ei, că ar fi conturbat publicul. Publicul îi stă în liberă via de ași manifesta în teatru plăcerea sau neplăcerea sa, ér decât Românii, față cu o piesă imorală și ofensătoare pentru ei și-au manifestat neplăcerea prin strigătele obicnute în asemenea casuri, nu se pte dice, că ei ar fi provocat scandal public punibil. După definiunea legii, scandalul public constă în cuvinte de jos, imorale și scârnave, de cari îns în casul de față nu s'a auzit. Cere achitarea acușătorilor.

Bucuresci, 26 Noembrie 1890.

Domnule Redactor,

La întrunirea noastră de astă-séra au asistat reprezentanții a 7 diare din localitate și cred, că și pe D-v. vă interesează cestiunea, ca să o puteți judeca; vă comunicu următoarele spre publicitate în bătrăna noastră „Gazetă.“

La întrunirea ce a avut loc în sala cea mare a Universității, au luat parte toți studenții universitari precum și multe persoane străine cum, profesori, deputați, comercianți și dame. Ședința a fost deschisă de către președintele comitetului de acțiune D-lu *Mehedinți*; arătându pe scurt scopul întrunirii și modul cum comitetul s'a achitat de prima parte a însărcinării ce i-s'a dat, adecă facerea Memorandului; apoi a datu cuvântul d-lui *Negulescu*.

D-lu Negulescu face o dare de sémă detaliată despre întreaga activitate a comitetului, arătându totdeodată cum a fost privită mișcarea de diarele străine, a cetit o seriă de pasaje din diarele unguresci. D-lu Negulescu fu desu întrerupt de aplause frenetice.

Urméza cetirea Memorandului, care a durat peste o oră și jumătate.

Partea întâiu a fost cetit de d-lu *Mehedinți*, și în ea se arată pe scurt istoria numelui romănescu, dovedindu totodată, că poporul român, care are o trăniciă de viață multă mai pronunțată ca la alte popore, este un element de ordine alu Orientului. El este merit să conducă civilizația în Orient.

A doua parte se ocupă de Romăni de peste Carpați, espunendu dezvoltarea lor istorică, și arătându călcările legilor create la 1868. Apoi se vorbește despre starea culturală și justiția din Ungaria; (referitoare la Romăni.)

Cetirea Memorandului fu desu întreruptă de aplause frenetice. El va fi adresat studenților dela Universitățile Europei, presei străine și altor omeni de stat.

In timpul cetirii Memorandului a sosit o telegramă dela tinerimea română din Budapesta, care sună: „*Bărbătesca luptă ce ași început pentru limba și cultura poporului romănescu din Ardelu*

bescu la locuința mea, imi schimb toaleta și alerg la otelul, în care locuia necunoscuta. Aci mi-se spune, că tocmai plecase la operă. Grăbescu într'acolo mă înduesc în parteru, imi aruț în sbor privirea asupra șirului de loge și zăresc în logea a șésea, în stânga, o damă îmbrăcată în doliu mare în ale cărei trăsuri dulci se vedea urma unor suferințe crude și îndelungate.

Era ea. Mă recunoș îndată și mă urméria cu privirea până ce mă deoiseu să o vizitez. Dumneșeu, câtă iubire, ce pasiune și câtă gingășiă în acésta privire! Ori ce așa face în viitoru pentru ea, totuși nici-odată nu-i voui pute răsplăti fericirea, de care m'a împărțășit în acelu moment. Logea ei era plină de vizitatori și noi ne puteam înțelege numai prin ochi. In fine am rămas singuri și după o lungă pauză, ea întrerupse tăcerea adresându-mi întrebarea:

„Ce ai cugetat despre mine?“

— „Ce am cugetat despre D-ta? Mai pot să-mi pun o asemenea întrebare?“

„D-ta ai suferit mult!“

— „Suferit am în adevăr!“

Acestea sânt singurele cuvinte, de cari imi mai aduc aminte.“

Noptea, ce urmă după acésta, a fost de mare însemnătate pentru pasiunea lui Cavour și în altă privință. Tatăl său îi dăduse de scire, că voiesc să se întâlnească cu el în Carmagnola și Camillo, care era un fiu totu așa de bun, ca și amant pasionat, nu voia să-l lase să-l aștepte înzadar. După teatru, el porni pe jos pe drum spre Carmagnola și ajunse acolo pe la trei ore dimineța. Bătrănul Cavour se miră forte mult veduțu, pe fiul său sosindu pe timpul acela, nu-i ceru însuș nici o explicare. El înțelese totu, dér nu puse fiului său nici o pedecă. Pe drumul, ce-l făcuse Camillo singur, sentimentele lui se întăriseră și mai mult. Viața întregă voia să și-o consacre acelei femei, el se alipia de ea cu toate cugetările și sentimentele lui. Anii, ce-i petrecuse cu amorul său ascuns, îi păreau așa de seci și fără cuprinsu, pe când acum viitorul îi părea plin de interes și romiștor!

(Va urma.)

și Ungaria ne însuflă încredere și nădejde de izbândă." Urmăză aplause prelungite și entuziasmul este la culme, telegrama în urma cererii fu cetită de 2 ori...

Apoi s'a dată cuvântul D-lui Vicolu; D-sa după ce aduce elogiul comitetului, pentru redactarea Memorandului dându-și expresiune deplină sale satisfacțiunii de modul, în care comitetul și-a achitat prima parte a datoriei sale; propune și adunarea admite unanim și fără discuție proiectul. (Urmăză aplause frenetice.)

După d-lu Vicolu se dă cuvântul D-lui profesor Măndreanu, care a cerut ca să se menționeze și despre cestiunea gimnaziului dela Caransebeș. Asemenea D-lu profesor Ionașcu din Alexandria, cere să nu se treacă cu vederea nici liceul din Năsăud. Să ia act și de acestea; completându-se Memorandul.

Apoi s'a dată cuvântul D-lui deputat și profesor C. C. Dobrescu, care aduce elogiul studenților pentru lupta ce a întreprins, luptă, care era visul tinerețelor sale. În cuvinte bine simțite și desu întrerupt de aplause, dănsul încurajază pe studenți asigurându-i de izbândă.

Intre sgomotose și lungi aplause s'a urcat apoi la tribună D-lu Cristu Neagoescu, valorosul deputat al Ploescilor și neobosită luptător național. D-sa spune, că aceea ce facă studenții acuma, dănsul visa când era student. D-lui arată și admiră modul clar, precis și convingător, în care a fost redactat Memoriul, și se declară mulțumită atât în privința fondului cât și a formei și asigură pe studenți, că la mișcarea întreprinsă de dănsii cu atâta entuziasm și devotament se va asocia țera întregă. Cuvintele sale au fost salutate de aplause vii.

Ultimul, care a luat cuvântul a fost D-lu Mihalea, mare comerciant din Capitală. D-sa a vorbit în numele unei asociațiuni de comercianți și după ce a arătat cât de mult simpatizează acetiia cu frații lor de peste munți, cărora vecinii noștri continuând așuprile le fac imposibilă dezvoltarea națională, asigură sprijinul comercianților.

Apoi printr'un discurs final D-lu Mehedinți ridică ședința în mijlocul uralelor și aplauselor sgomotose.

Mulțamindu-vă, Vă rog, D-le Redactor să primiți asigurarea considerațiunei mele. *Iordan Bogdanu.*

Diecesa oradană.

De un timp încoco din partea unor bărbați competenți în materie s'a încins o luptă diaristică înverșunată în cauza limbei și a instituțiilor diecesei oradane. Mai vortosă cele scrise în cauza gimnaziului din Beiuș formeză o literatură întregă, plină de date și argumente valide în interesul cauzei aceluia institut diecesan.

Mai de curend bravul Melitonu desfășură în mod evident istoricul și viața seminarului domestic român din Oradea mare, bătend cu argumente bine deduse, chiar din conducerea aceluia institut, oportunitățile și slugărnicia rectoratului actual. Odinioră acestu seminar era paladiul și asilul Românismului, mai vortos sub fericitul Ioan Popp, când tinerii elevi rivalisau între sine în conversațiunea mai corectă românească, căntand în pronunțare după expresiunile cele mai frumoase românești. Astăzi viața românească în aceluia institut este de desvărșire stinsă, alumnilor le este interzis de a vorbi românește pe stradă și în locuri publice, adică de a se afirma ca ceia ce sunt, sub nefericitul preteost, ca să nu fiă insultați de șovinisti. Și asta se întâmplă chiar din partea conducerii, care ar fi chiamată a-i indemnă și îmbărbăta să țină tare la limba lor.

Odinioră acestu institut era impunător și avea vadă și înaintea străinilor, ba tinerii acestui seminar erau

mai bine veduți înaintea profesorilor adese-ori decât cei din institutul S. Iosif (rom. cat.) Rectoratul de atunci avea maniera de a atrage și obliga pe profesorii gimnaziali. Rectoratul de astăzi va soi mai bine pentru ce acuma nu e așa, dăr scim și noi — vehemența de a strica cu toți — conducerea prea erudită adese-ori strică în loc să folosească „omne quod est nimium vertitur in vitium” — „parva sapientia regitur mundus” așa ține țica strămoșilor noștri.

Starea acestui institut a fost pe larg descrisă și tractată cu pena omului competent în 5 articuli în cadrul acestei foi prin d-lu Melitonu, bărbat cunosător de cauză, după cum se vede din cele scrise de dănsul. Eu mă confundasem prea tare; deși aveam intențiune a reflecta se u mai bine țisă a întregi corespondența „diecesa oradană” apărută în n-rul 257 al acestei foi și subscrisă de „un preot.”

Respectivul preot se plânge contra nedreptății observate în conferirea parochiilor, și cu totu dreptul, căci veneratul ordinariu așa se vede, că nu ține contu nici de meritele preoților, nici de ansienitate și cu atatu mai puțin de simțul român, (romanitatea) preoților în conferirea parochiilor mai espuse; cu câtu creșce mai tare furia șovinismului și a Kulturgyleturilor maghiarisătoare, cu atatu ne nisim noi mai puțin a-i pune contrapondu și stavilă prin aplicarea de preoți și învățatori — bun români —, cari se susțină lupta cu onore contra unei furiose de maghiarisare.

La această împrejurare s'au cugetat și se cugetă mai puțin sântii părinți, cărora li-e concredut destinul diecesei. Acestei neatențiuni se pôte atribui pierderea Macului, care ore când a fost o parochia mare ruso-română; Demohida, colonisată cu haiduci de ai lui Bethlen, toți Români din Ardeal: Domanu, Român fruntaș cândva, astăzi nepoții calvini maghiari de frunte în comitatul Szathmar — Careii Mari, Csegerujfalu, Csegöldul, Variulu, Vetișeliu, totu atatea sentinele, parochii vechi românești, astăzi cu desvărșire maghiarisate, cari tôte voru căde ca pome cöpte în pola episcopiei de Doroghă la timpul se u, care nu pôte fi departe, decât evenimentele mari nu voru schimba fața Europei în mai favoritoare pentru noi.

Ce se țice, când parochiul Vetișeliu și protopopolu Satmarului și astăzi de un lungu timp tôte funcțiunile liturgice atate în s. biserică, cât și la înmormântări le implinesce numai în limba maghiară, despre ce s'a și scris mai de multe-ori în foia biserică din Blașiu și pentru aceea nimenea nu l'a trasă la răspundere, deși este strinsu opritu prin bule pontificiale a face schimbări și înnoiri în cele liturgice, fiindu limba noastră liturgică cea românească. Ce va fi decât vomu merge totu așa progresiv? Unde ne vomu afla? Vomu deveni împintenați a la fiil lui Bendeguz.

Decă intri în cutare petrecere socială, deși preoțescă, prin comitatul Satmarului, preoți și preotese, bărbați și dame conversăză numai unguresce, numai din greșelă decât mai scapă și câte o vorbă românească, încatu țise pare, că ești în mijlocul pugrișilor din Dobrițin; semnele timpului și urmările creșcerii indicate de rectorul seminarial din Oradea mare. — „La noi e perdutu mărul și totu ce se sperăză sunt sēmburii din el.” (Mureșianu.)

Cātu de puțin se cugetă țețele bisericesci din Oradea-mare la alimentarea simțului românesc, se vede apriat din împregiurarea, că Românii din Oradea s'au maghiarisat dimpreună cu neguțatorii cei avuți români macedoneni, și se maghiarisăză și astăzi în fața episcopiei și a catedralei noastre. Ore-când piața mică (corso) din Oradea a fost prin împregiură încungiurată cu prăvălii românești, astăzi acele locuri sunt tôte ocupate

de străini, grațiă nepăsării și desinteresării de nemul nostru. Deși Românismul s'ar fi putut ușor susținé, fiindu acestu oraș în contactu cu massa cea mare românească din partea răsăritenă.

La românizarea Beiușului, orașu aședat în mijlocul românismului, n'a conferitu nimic domeniul prin importarea de oficiali români, ci s'au importat renegați și Unguri a la Galbori, Szarokány, Nedeczky et Zankó, cari de bună sēmă, nu voru propaga nici interesele Românismului, dăr nici ale domeniului, ci al lor propriu, după cum s'a și doveditu de nenumerate-ori.

Din aceste se vede apriat, că Românismul perde în teren pe țice ce merge în totu largul diecesei noastre, și nu vedem semne de îmbunătățire, nu vedem mâna dibace și de fier, care se dea o direcțiune mai salutară naiei plutitoare între valurile periculoase. Este forțe de doritu, ca cei concreduți cu conducerea destinelor diecesane să se tredească cu o oră mai de timpuriu, să și tragă de sēmă, că nu merge bine așa, să se desbrace de nepăsare și luându-și inima în dinți, să țica unu veto șovinismului furibund, implinindu-și datorința de Români și de fi adevărați ai santei maice biserici. *Censoru.*

Corespondența „Gaz. Trans.”

Zernești, 9 Decemvre 1890.

Constituirea noului despărțemēt alu II-lea alu Branului alu „Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român” cu centrul în Zernești s'a sēvșit, în 7 Decemvre n. 1890.

Pe la 2 ore d. a. o parte însemnată dintre membrii Asociațiunei precum și alți onorațiori s'au întrunit în una din salele edificiului școlar, unde d-lu advocat Nicolau Garoiu, ca unu, carele a fostu încredințat cu inițierea și conducerea lucrărilor pentru organizarea, respective pentru constituirea numitului despărțemēt, arătand însemnatatea acestui act și bineventand pe membrii adunați, deschise ședința, și invită adunarea a alege pentru efeptuirea agendelor scripturistice ale acestei ședințe, unu notaru ad hoc, carele să și alege în persoana d-lui Stanciu Garoiu.

D-lu conducătoru invită adunarea a alege unu directoru și 6 membri, ér pentru consultarea și eventuală însinuare și înscriere de noi membri, să suspinde ședința pe 15 minute, după redeschidere se însină și înscriu, ca noi membri ordinari, d-nii Ioan Strevoiu, diacon și învățatoru, Ioan Gărniță proprietaru și mēsar în Zernești, Moise Micu parochu în Poiana Mărului; apoi procedend la alegere cu unanimitate s'au ales: directoru d-lu advocat Nicolau Garoiu, membrii: d-nii Ioan Danu, parochu, Dr. Iancu Meșianu, Iacobu Popeniuc, Aldimiru Badiu, Ioan Strevoiu și Stanciu Garoiu.

Adunarea procimă generală se va ține — la invitarea făcută, — în Branu, ér timpul se va țica prin comitetul cercualu.

Terminandu-se încă unele agende, ședința despărțemētului se închise, ér membrii comitetului, la invitarea d-lui directoru, se întruniră la o ședință, în care se alege cu unanimitate cassaru: Stanciu Garoiu; controlor: Aldimiru Badiu; actuar: Ioan Strevoiu. Comitetul compuse apoi în fiă-care comună ținătoare de acestu despărțemēt agenturile provădute în § 22 alu regulamentului, alegend și designand spre scopul acesta pe cei mai apți și activi bărbați.

Sē sperăm, că acestu comitetu prin firele, ce și cum și le-a intins deja de acuma, va fi totdeuna în nemijlocită atingere cu poporul, pentru care și este întemeiată această salutară instituțiune a Asociațiunei noastre pentru literatura română și cultura poporului român, și că acestu nou despărțemēt, deși pôte

unul dintre cele mai mici, prin inteligența de care dispune și apoi și prin starea materială mulțamitoare, în care se află poporul în genere, va puté corēspunde chiamării sale de a contribui la ajungerea înalțelor scopuri, ce le urmăresce asociațiunea noastră.

Unu membru.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.”

(Serviciul biroului de corespondență din Pesta.)

Budapesta, 11 Decemvre. În dietă s'a votat bugetul. Continuându-se apoi desbaterea în cestiunea tabricei de arme, au vorbit Pazmandy și contele Stefan Karolyi contra, ér August Pulszky pentru luarea în considerațiune a raportului ministrului. După aceea ministrul honvedilor respinse aserțiunea lui Karolyi, care țise, că ministrul ar fi trebuit el însuși să ceră, ca printr'o comisiune să se cerceteze lucrul pentru a liniști pe cetățenii onorabili. (Karolyi. Acesta nu am țis'o eu!) Provoacă deci pe contele Karolyi, a declara în fața dietei, ceea-ce a țis.

Polonyi vorbesce în cestiune de regulamentu, și se apără față de-o astfel de provocare. După observațiunea făcută de președinte declară Karolyi că elu a țis: „acete o țicu ca cetățenii onorabili, și ca unu astfel de cetățenii credu că 'mi va fi permis a mă considera și eu”. (Aplause frenetice în stanga și stanga estremă). Fejervary: De aici urmăză, că decât ministrul nu presentă acetele nu este onorabil. Acesta aserțiune o respinge ministrul (mare sgomotu). În urma unor observațiuni personale făcute de Pazmandy și Pulszky, s'a amănată continuarea discuției pe mâne.

Belgrad, 11 Decemvre. Telegrama sosită dela Londra din partea exregelui Milanu, amintesce, din incidentul demersului făcutu de Natalia pe lângă Scupcina, învoia făcută între elu și regina. Scupcina va decide, probabilu mâne, în ședință secretă, în cestiunea memorandului.

Dublin, 11 Decemvre. Parnell a fostu primitu cu ovațiuni de cătră mai multe deputațiuni, contrarul se u Healy a fostu întâmpinat la gară cu fluerături.

Roma, 11 Decemvre. Discursul tronului accentuează, că ori-ce pericolu de încurcături internaționale au dispărut, și că în totă Europa se lățesc și se întăresc cele mai pacnice prospecte.

CUNUNIĂ. Din Valea Crasnei ni-se scrie între altele: În 17 Noemvre s'a cununat d-lu Ionn Popu, teologu abs. alu diecesei Oradane, cu d-ra Letiția Șimonca din Babța. Nunta a avut unu caracteru forțe românesc și a oferit o rară petrecere aleșilor oșpeți, cari au luat parte la ea. Nănașu a fost distinsul nostru bărbat d-nul Andreiu Cosma, directorul „Silvaniei”, și preadema sa soția, d-na Maria Cosma n. Dragoșu.

Cursul pieței Brașov

din 11 Decemvre st. n. 1890.

Sanenote românești Camp.	9.07	Vând.	9.10
Argintă românească	9.02	"	9.07
Napoleon-d'ori	9.08	"	9.11
Lire turcesci	10.38	"	10.43
Imperiali	9.36	"	9.41
Galbini	5.35	"	5.40
Sris. fone. „Albina” 3%	101.—	„	—
„ „ „ 5%	89.50	„	—
Ruble rusești	131.—	„	132.—
Mărci germane	56.—	„	56.50
Discontul 6—8% pe an.			

Proprietaru:

Dr. Aurel Mureșianu.

Redactoru responsabilu interimalu:

Gregoriu Maior.

DEMOISELLE PARISIENNE,

excellentes références, brevet supérieur, diplômée pour l'Anglais, l'Italien et l'Espagnol, connaissant le dessin, la peinture et le piano, désire entrer comme institutrice dans une bonne famille.

S'adresser au Bureau du Journal, ou écrire a M-lle D. S. poste restante, Kronstadt. 474.4-3

Cursul la Bursa de Viena

din 9 Decembrie st. a. 1890

Table with 2 columns: Item (e.g., Renta de aur, Renta de harti) and Price.

Table with 2 columns: Item (e.g., ostu ungare, Amortisarea datoriei) and Price.

ABONAMENTE

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Prețul abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Table with 2 columns: Duration (e.g., Pe trei luni) and Price (e.g., 3 fl.).

Pentru România și străinătate:

Table with 2 columns: Duration (e.g., Pe trei luni) and Price (e.g., 10 fr.).

Abonamente la numerele cu data de Duminecă.

Pentru Austro-Ungaria:

Table with 2 columns: Duration (e.g., Pe an) and Price (e.g., 2 fl.).

Pentru România și străinătate:

Table with 2 columns: Duration (e.g., Pe an) and Price (e.g., 8 franci).

Abonamentele se fac mai ușor și mai repede prin mandate poștale.

Domnii, cari se vor abona din nou, să binevoiescă a scrie adresa lămurită și a arăta și poșta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Avisu d-loru abonati!

Rugam pe d-nii abonati ca la reînnoirea prenumerațiunei să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal și numerii de pe fâșia sub care au primitu diarul nostru până acuma.

Domnii, ce se abonează din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și poșta ultimă.

Totodată facem cunoscutu tuturor D-loru abonati, că mai avem din anii trecuți numeri pentru complectarea colecțiunilor „Gazetei“, precum și câteva întregi colecțiuni, pentru cari se potu adresa la subsemnata Administrațiune în casu de trebuință.

Administraț. „Gaz. Trans.“

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilu din 1 Iunie 1890.

Large railway schedule table with multiple columns for routes (e.g., Budapesta-Predealu, Sibiu-Copsa-mica) and train details (e.g., Trenu, Ora, Persoane).

Nota: Numerii înscadrați cu linii grose însemnăză orele de nopte.